

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Syntagma Iuris || Vniversi, Atqve Legvm || Pene Omnivm
Gentivm, Et || Rervm Pvblicarvm Præcipvarvm,||**

Grégoire, Pierre

Francofurti ad Mœnum, M.D.XCIX.

VD16 VD16 G 2999

7 de Arrha & sponsalitia largitate, & donatione propter nuptias.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-97739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-97739)

tur cum gemmam annuli introsum ad manum verteret, ut ait Cicero 3. *Offic.* & Plato 2. *de republ. vel de insto.* Siquidem nec ille a quo accepit potuit infidias mortis euadere: narrant enim predicti auctores, hiatus terra factus per terram motum, Gygem pastorem mirabundum in hiatus descendisse, confexilleque multa alia quae fabulantur miranda, & equum aeneum concauum, & per fenestram cadauer in alio equi maius quidem humana forma, quod nihil habebat praeter hunc in digito anulum. Midae tribuunt etiam anulum, quo circumactus, habentem nemo cerneret, quod etiam fabulosum Plinius putat *lib. 33. c. 1.*

¶ Annulus igitur, quum fidei arrhabonem habeat, & in sponsalibus fidem facit promissionis nuptiarum, & ea desponsata praefertur vel nupta, quae annulus in digitis defert, ut ait Alexander 3. *sum. Pontif. c. illud, cap. 11. de praesumpt. lib. 2. Decret. tit. 23. can. nosstrate, 30. q. 5.* Et mulier quae virum ut desponsatum prosequeretur in constitutione Clementis 3. *sum. Pontif. ca. tenor literarum, cap. 10. de sentent. & re iudic. lib. 2. Decret. tit. 27.* ad probationem exhibet testes quod aduersarius eius eam desponsationis annulo publice subarhasset. ¶ Sic dux Mediolanensis, dum eligitur & nanciscitur ducatus possessionem, annulum in mare proficit, veluti illud desponsans, cuius Imperio Veneti pollent telle Contareno *lib. 2. de republic. Veneto.* ¶ Et episcopus annulum defert, utpote sponsus ecclesiae, ut notat Cardinalis *in rub. de possul. prelato.* ¶ Sic apud Terentium in *He-cyra. act. 5. scena 3.* annulus quem detraxerat compressae Philomela vxori desponsata Pamphilus, inuentus in manu Boechidis datus eidem a Pamphilo, probauit matrimonium cum Philomela.

¶ Insignitur autem sponsa annulo in quarto digito a pollice, quem vocant medicinale quia in eo quaedam vena est sanguinis ad cor vsque perueniens, ut scribit Ildorus *lib. 2. de offic. cap. 15. ca. scemira 30. q. 5.* Distarius tamen apud Macrobius *lib. 7. cap. 13.* melius mihi rationem explicasse videtur, dum ex Aegyptiorum sententia & libris anatomicorum tradit, ex communi consensu annulum in digito, qui minimo vicinus est, quem etiam medicinale vocant, manu praecipue sinistra gestatum, quod neruus quidam de corde natus prorsum pergit vsque ad digitem manus sinistrae minimo proximum, & illic desinit implicatus ceteris eiusdem digiti neruis: & ideo visum veteribus, vtille digitus annulo, tanquam corona circumdaretur. Eadem refert Aulus Gellius *lib. 10. cap. 10.* ex Appione in libris Aegyptiacis. ¶ Dantur & arrharum nomine alia etiam, ut nummorum certus numerus, vel quidvis aliud. ¶ De quibus statutum est ut si quae sponsalia maior contraxit, nolit nuptias exsequi, teneatur arrhas duplicare: si minor contraxit restituat, & si qui dedit non contrahat, amittat: nisi sine culpa alterutrius dissoluantur sponsalia, puta morte alterius, vel lege nuptias prohibente, vel solutionem permittente, *l. 3. si de sponsal. & arrbis.*

¶ Differunt autem arrhae sponsalitia, ab sponsalitia largitate, de qua in §. primo ut sponsalitia largitas proprius sit contractus, in nouellis Iustinianeis, *constitut. 119.* quod arrha non sit donatio, ut sponsalitia largitas, sed velut pignus. ¶ Sponsalitia largitas rursus proprie & improprie sumitur. Proprie sumta duplex: aliquid namque accipitur pro donatione inita inter sponsos vel ab altero illorum alteri, de qua loquitur Constantinus Caesar, *l. si a sponso 15. de donatio. ant. nupt. lib. 5. C. tit. 3.* ¶ Dicuntur

& sponsalitia largitatis nomine secundum, munera quae sponsae donantur, & mittuntur triduo antequam ea prodeat in publicum ab eius amicis, *l. 1. si nupt. ex rescript. petan. C. Iulius Pollux lib. 3. cap. 3.* vocat munera ab sponso data, sponsalia *in thesa. ananar. thesa.* quae & diem, qua sponsa detegitur & prodit, significant, & munera quae & *mesoch. thesa.* dicuntur Callio Rhodigino, *lib. 11. cap. 60.* & Alciato *lib. 1. mag. c. 2.* quoque dicuntur *επάλια.* Et Constantinus Harmenopolus, *lib. 4. promissa. iur. c. 7. de sentent. & re iudic.* quoque dici existimat munera quae amici contribuunt sponsae, cum primum illa se retectam visendam praebet. Suidas tamen *επάλια* ea fuisse dixit munera, quae post die nuptiarum ab sponsae patre, tam sponsae quam sponso mittebantur cum pompa: puer enim praecedebat alba veste, facem incensam tenens hunc tequebatur mulier canistrum gerens, ceteris sequentibus ordine, quae aurum patellas, simegura, lecticas, peccines, lectos, alabastros, sandalia, thecas, pyxides vnguentarias, interdum etiam sponso vna dotem adferrebant. ¶ Improprie autem sponsalitia largitas dicitur ea, quae est donatio propter vel ante nuptias, de qua Iustinianus in §. primo, ut sponsalitia largi-

tas proprius sit contractus in nouellis. ¶ Arque differt a vera sponsalitia largitate: quod donatio ante vel propter nuptias fiat propter aequalitatem dotis acceptae a marito vxori, *dic. §. 1. ut sponsal. larg. in nouell. constit. 119.* Sponsalitia autem largitas, non propter dotem, sed affectionem sponni vel sponsae, *l. si a sponso, de donat. ant. nupt. C.*

¶ Habuit porro nomen donatio ante nuptias, ex eo quod olim donatio haec non fiebat, nisi ante nuptias principibus inducta, ante omnino incognita §. *est & aliud, de acnat. lib. 2. Instit. tit. 7.* Iuriconsultorum temporibus, in qua & conditio inerat, ut tum rata esset quando matrimonium sequutum fuisset: nec tempore constantis coniugii fieri poterat, quod donationes inter coniuges non valeant, *l. 1. 2. 3. de donatio. inter virum & uxorem in P. l. a marito. C. eod.* neque ab ipsius factae in tempore coniugii suspendi possint, *l. cum hic status 33. §. si sponso, de donation. inter virum & uxorem, in P. l. quod sponso, 4. de donatio. ant. nupt. lib. 3. C. tit. 3.* ¶ Verum Iustino placuit postea, & tempore matrimonii fieri posse hanc largitionem.

¶ Quia & dos constante matrimonio augeri & minui potest consensu coniugum, *dist. §. est & aliud, de donat. apud Iustin. l. si constante, 19. de donatio. ant. nupt. Cod. Iustin. l. fin. C. eod.* si sine damno liberorum prioris matrimonii fiat, vel creditorum, *auth. ibidem, sed iam necesse, de donatio. ante nupt. C.* Atque huiusmodi donationes fuerunt a legibus improbatum donationum, quae sunt inter viuentes coniuges exemptae, utpote remunerationes potius visae quam vere donationes, cum remuneratoriae donationes legibus communibus liberalitatis eximantur, *l. Atilius, de donat. in P.*

¶ Et si dos causam habere pietatis dicitur ratione cuius promissum vel solutum etiam errore non debitorum non repetitur, ut notat Iulianus Iuriconsul. *l. cum is qui 32. §. si mulier, de condit. indeb. lib. 12. P. tit. 6.* ¶ Voluerunt & Caesares aequalitatem inter coniuges conseruare, ut pro modo dotis vir quoque donationem propter nuptias contribueret, ita matrimonio necessaria, *auth. ibidem, sed iam necesse, de donat. ant. nupt. C. auth. dos data, eod. tit. potissimum* si de lucranda dote maritus superstes, mortua vxore pacificatur, *auth. aequalitas, & auth. sed que non bil, & l. lego Leonis 10. de pact. conueni. lib. 5. C. tit. 14. §. 1. de equal. dot. constit. 92. & §. in de non elig. secum. n. ben. constit. 2. in Nouell.* Cautionem enim conseruationi dotis sic adiuuenerunt per illam sponsalitia aequalitatem, seu donationem propter nuptias, & propter dotem.

¶ Voluerunt & namque soluto matrimonio extra portionem lucri, eam capti ab vxore pro dotis solutione, & in dotem redigi ab ea, inquam quae dotem dedit, *generaliter §. ut si, hoc obseruari de secund. nupt. lib. 5. C. tit. 9.* Non enim est donatio, quae praecedente marito possit praeter dotem repeti: quo nomine quoque differt ab alia specie donationis quae pure fit sponso vel sponsae, quae lucro eius cedit, si ante nuptias fiat, *l. 1. si consentiente 14. & l. a sponso 16. de don. ante nupt. C.* Idcirco haec donatio propter nuptias alia ab ea est, & veluti dotis cautio & hypotheca, & si de lucro agatur, pacto aequalis privilegii ac do. si agitur de repetitione, & ea si fiat ab initio matrimonii, ut sicut in dote, mulier creditoribus mariti, praefertur in ea expressam hypothecam habentibus, *l. assiduis. C. qui pot. in pign. hab. l. in rub. 30. de iur. dot. C. lib. 5. tit. 12.* contra iuris communis regulam, quae potiores tempore iure priores sunt, *l. 2. C. qui pot. in cum similibus, quantum pertinet ad dotem, & quae adiacamenta sunt eius dote Gordian. l. cum a socero 8. de iur. dot. lib. 5. C. tit. 12. l. inter § cum inter, de pact. dotal. in P.* utpote si de vestibus atque mobilibus agatur marito delatis: non tamen extra dotem incrementa vel lucra ex donatione propter nuptias, seu ut vocant adiacamenta vel augmenta debita eius sunt privilegii, *dist. l. assiduis in fin. C. qui pot. Non enim cum de lucro captando agitur, mulieribus, sed in damno euitando fauetur in praedictum aliorum, l. error. de iur. & fact. igno. nisi, ut monuimus hypotheca & cautionis nomine pro dote, eam donationem propter nuptias, velut aliis creditoribus euincere, in quo praefertur: non autem in demum, dote repetita, & ita intelligenda est Iustiniani sententia, *l. ubi ad huc 29. de iur. dot. C.* ¶ Quamobrem & haec donationes propter nuptias *ante nuptias* id est, pro vel nemine dotis data dicitur ab eodem Iustiniano, *l. si de don. ant. nupt. C.* vel similia dotibus, vel opposita dotibus, vel pro dotibus.*

¶ Graeci & *αντικρον* accessionem ad dotem dixerunt teste Harmenop. *lib. 4. prom. iur. in eod. libro, vnde aequalitas aliquando eius*

cum dote exacte constituta, quamuis in ea sepe & consuetudine & iare variatum sit. ¶ Nam ¶ in ciuiliure Romano, Leo & Anthemius C.C. l. ex morte 9. de pact. conuen. lib. 5. C. tit. 14. permiserunt aliquando inaequalitatem inter donationem propter nuptias & dotem, in quantitate & in lucro, sed non in quota. Iustinianus deinceps l. lege Leonis 10. C. eod. de pact. conuen. pactum lucri futuri dispar inter donationem propter nuptias & dotem tantum ad aequalitatem minoris maius redegit. Subinde aequalitas in omnibus definita, *amb. aequalitas, C. eod. de pact. dotal. con. stit. de aequalit. dot.* lueraque facta aequalia, si tamen dos data fuisset, non aliter. *amb. sed qua nihil, de pact. dotal. §. 1. de non eligen. scum. nuben. in athen.*

- 27 ¶ Moribus ¶ & consuetudine regionum. haec aequalitas in dote & donatione propter nuptias saepius non exigitur, neque etiam desideratur haec donatio saltem aequalis dote. Cum animaduersum sit, disparatem esse causam mariti & vxoris & dotem pro oneribus dari marito. l. pro oneribus, de iure dot. cum similibus, quae vxor non subit. Satisque aequalitas videtur sine donatione cum dote, conferuata tamen geometrica. vel etiam Arithmetica in societate hac, in qua mulier pecunias, vir autem operam, laborem, & sollicitudinem confert. ¶ Sicuti ¶ est iusta inter alias personas societas pecuniarum & industriae contributio: & plerumque tanta est industria socii, vt plus societati conferat, quae pecunia: vt si solus nauiget, solus peregrinetur, pericula solus subeat, vt ait Vlpianus l. fin. non fuerint 29. §. l. societas 5. pro soc. lib. 17. P. tit. 2. Quamobrem recte Accursius notat in *Amb. aequalitas, in verbo pari. de pact. conuen. C. ius aequalitatis consuetudine tolli hodie, & valere dotis constitutionem nulla donatione propter nuptias interueniente.* ¶ Mores ¶ tamen obseruandi sunt diuersi, & placita hac de re conuenta, quibus eurare fauorem consuetudinum possumus, vt pote iuribus in fauorem introductis. l. per. C. de pact. l. si quis in conscribendo, de epis. & cler.
- 30 ¶ Itaque certa de hac re nulla esse potest lex. Meminit Parnenius in *Eroticis*. Orionem Hircii filium propter Herum filiam Oenopionis & nymphae Elicae, insulam cicurem reddidisse, quae tunc feris erat referta nimirum cum magnam praedam ipsarum a se captarum pro dote offerret. Sic pro sponsalibus Micolis filiae Saulis numerantur Dauid centum praepudia Philistinorum a se occisorum. r. Reg. 6. 18. In quibus elucet exempla donationis propter nuptias, vel melius donationes ad consequendas nuptias validae & irreuocabiles: sicuti & est donatio quaedam ante nuptias & fauore matrimonii nuncupata irreuocabilis, & praeter dotem praestanda, simplex & ab aequalitatis censura aliena, l. si ante matrimonium, de donation. ant. nupt. C. de qua & Deo fauente in successionebus agemus de decedentium.

¶ Graecorum ¶ autem mos erat dari vxoribus pro ἰσοβόλο, seu accessione dotis, dimidiam partem dotis, quod & Tolosa locum obtinet. Immutatum hoc tamen apud Hellines, vt pro eo semisse, acciperent tantum dotis trientem, id est, quartam partem totius dotis, vt refert Constant. Harmenopolis lib. 4. promt. tit. 7. & post eum Phobenus Chartophilax Burgariae Archiepiscopus. Et rursum Harmenop. lib. 4. cap. 10. quod conuentum est pacto & de restituenda dote & de hypobolo, id seruandum est: quod si nihil placuit, postulatur tunc ab eo qui dotem reddidit, vt hypoboli nomine trientem vniuersae summae, in quam dos redacta sit, praestet, verbi gratia, si vnus librae dos sit, pro hypobolo triens summo persoluetur, vt pote viginti quatuor nummi: constat enim libra 72. solidis. l. quorides de susceptor. lib. 10. C. Indicat & Theocritus morem fuisse, ita depascendi pro matrimonio his verbis, dum puella sponsum alloquitur, *Theoc. eidylio 28.*

Δορὴ. Καὶ πῶς μὲν ἔδωκεν ἄρα γὰρ ἄξιον ἢ ἐπιπέσοι,
Κάρησι. Πᾶσαν πᾶν ἀρέσκων, πᾶν ἄλσεα καὶ νόμον ἔχει.

Id est:

Puella. Sed quam mihi dote adferi nuptiis dignam, si annuero? Daphnis. Vniuersum gregem, omnia nemora & pascula habebis. ἰσὺβολογ est alicubi in usufructu tantum, durante vita vxoris, & ad mulieris victum pro dote assignatur, vnde vocatur dotalitium, vt apud Sigisbertum in *Chronica circa annum 1178.* & alibi Vitalitiu, id est, pro vita, vt apud Albertum Kranrium lib. 7. *Dania, c. 35.* Neapolitani vocat dotalium, lib. 3. *constit. Neapol. tit. 13, 15, 16.* nostrates Tolosani augmentum.

De Proxenetriis, & Osculo sponsaliorum.

Cap. 8.

1 Proxenetria quid, & περυσνησια & proxenetria & περυσνησια item.

- 2 Osculum inter solemnia nuptiarum.
- 3 Osculo dato sponsam lucrari mediam partem donationis propter nuptias, non aliter.
- 4 Oscula symbolum habent non vulgaris dilectionis, honeste, vel in honesta osculantur se mutuo.
- 5 Osculum in sponsalibus matrimonium non contrahit, nec affinitatem.
- 6 Oscular religionem habentia, & de osculo manuum & genuum.
- 7 Osculo venientes excepti, & abentis dimissi amicitiae causa. Idem num. 9. 10. 11. 12. 14. 18.
- 8 Personarum salutandi mos.
- 10 Osculo & inclinationibus crebris saluantur hospites Moscouita.
- 11 Item Hebraei.
- 13 Caius Caligula adorandum pedem aut manum porrexit senatoribus.
- 15 Oscula tandem Romanis quotidiana in suspicionem turpitudinis venerunt.
- 16 Oscula quotidiana prohibuit Tyberius.
- 17 Osculatio puerorum arreptis auribus, & ea quare fiebat.
- 19 Osculari licet ecclesiasticae persone manus principum insignum amovis.
- 20 Osculum dare non possumus, quibus cum communicare non licet.
- 21 Sponsatio osculo firmata valde nuptias accedit.
- 22 Osculari mulieres non licuit omnibus Roma, nec illa viros in ore, sed in fronte aliquando osculata sunt.
- 23 Osculari mulieres tunc cognatas licuit, cum usus vini interdictus illis fuit.
- 24 Osculum non deserebant cognati Romani mulieri famosa.
- 25 Osculo dato ab vxore alteri viro, ea vt adultera dote apud Italos & Hispanos priuatur, non in Gallia.
- 26 Oscula inania sunt.
- 27 Osculari feminas Concilio Antisiodorensi, vel habere commatru monachis prohibuit.
- 28 Osculorum certamen & primum eius qui dulcius oscularetur, apud Megarenses.

IN rubrica de ¶ sponsalibus C. adiciitur, & de proxeneticiis ¶ vulgo, sed emendatius de proxenetriis, de quibus tamen leges ex mente Accursii in rubrica, de sponsal. C. ibi non loquuntur. Alciatus tamen lib. 1. *dispositio. cap. 22.* contrarium defendit, & arbitrat proxenetria esse eadem, ac περυσνησια: & proxenetriam esse περυσνησια, mulierem esse procuratricem & conciliatricem futurarum nuptiarum pronubam, de hac meminit. *Plato 6. de legibus*, in cuius manibus arrhae custodiendae deponebantur, non secus quam sponsiones: & ita proxenetria ipsas arrhas a custodia proxenetriae dici & explicari titulo de sponsalibus, dum inibi de arrhis tractatur, cui subscribo. Etenim mercedis proxeneticae tractatio in aliud iuris caput reuertitur, l. 2. de proxenetis in P. ¶ Praeter ¶ arrhas Alexius Comnenus in *constitut. lib. qui inseri-bitur. Jus orientale, lib. 1.* Orientis imperator, addit etiam inter solemnia nuptiarum & osculum. ¶ Quod ¶ est etiam arrhabo nuptiarum, si ea mente prebeat, vt quae adeo efficac, vt osculo dato, donatio facta ab sponso praemortiente pro media parte valeat, pro alia autem infirmetur, vniuersam autem infirmari, si osculum ante mortem alterius non fuerit secutum, ex constitutione Constantini l. si a sponso. 16. de donatio. ante nupt. l. 5. de sponsa. in C. Theodos. ¶ Osculum ¶ siquidem quoddam initium consummationis nuptiarum esse videtur, & fructio sponsae quoddammodo. Atque oscula signum & symbolum habet cuiusdam dilectionis maioris, quam vulgaris. Idcirco & oscula libidinis praenuntia esse possunt, & honoris. Actus enim ad vtrumque relatus fuit osculi, *Clemens Alexan. lib. 3. pedago. cap. 11.* interdum tamen nominis quaedam adhibita distinctio. Nam vt plerumque oscula officiorum sunt: basia pudiciorum affectuum: suavia libidinum, in *Eunuchio Aelius donatus, emarrans illud Terentia, Thais mea, meum suauium.* Libidinis inquam, vt apud Ouid.

Oscula si dederis, siam manifestus amator.

Sic Theocritus *Eidyli. 3. & 28.*

Νύμφα πέρυσνησια μετὸν αἰπὸν ὄϊς τὸ εἶδος α.

* Ἐστὶ καὶ ἐν νεκροῖσι φιλάμασιν ἄδια τὴς φιλ.

Id est:

Nympha amplectere me caprarium, vt te osculer, Est & in vanis osculis seauis incundia.

Refert Alianus lib. 1. de vari. histo. c. 15. ex Aristotele, lib. 6. de Iusta. animal. ca. 2. masculum e columbis, non prius in foeminam ascendere, quam osculi illi dederit, nec recipere foeminas marium